

ÇOK DİSİPLİNLİ BİR ÇALIŞMA ALANI OLARAK TRAFİK
TRAFİK GÜVENLİĞİ

Doç.Dr. Ahmet ZENGİN

Öğrenme Hedefleri

Bu konuyu çalıştıktan sonra:

- ➡ Bu dersin sonunda öğrenciler,
trafik konusunda çalışan **bilim dallarını** ve **yapılan çalışmaları**
sıralayabileceklerdir.

İçindekiler

• Öğrenme Hedefleri

1. Çok disiplinli bir çalışma alanı olarak trafik – trafik düzeni, sistemi için hangi disiplinler çalışıyor – çok disiplinli ortak çalışma nasıl olmalı?
2. Türkiye’deki mevcut durum – işleyiş nasıl?
3. Trafik ve hukuk
4. Trafik yasası/ temel haklar ve yükümlülükler bakımından trafik yasalarına bakış.

- Konunun Özeti
- Değerlendirme Soruları

Trafik Bir Bilim Dalı

“Trafik bir bilim dalı olarak düşünölmeye başlanıyor. Birbirinden farklı, ne yapacağı önceden kestirilemez parçacıkların yollarda seyir halinde olduğunu düşünün. Bazı bilimciler trafiğin bir sıvı gibi hareket ettiğı görüşündeler. Frene ya da gaza basan araçların oluşturduğu bir dalga hareketini incelemek gibi trafiğı incelemek mümkün.

Kimi uzmanlarsa trafiğı anlayabilmek için kaos teorisine gerek olduğunu söylüyor. Sözgelimi otobanların en kalabalık olduğu zamanlarda araçların akışı o kadar belirsizliklerle doludur ki yalnızca bir tek sürücünün frene biraz daha uzun süre basması önceden tahmin edilemeyecek sonuçlara neden olabilir. Ani yavaşlamalar trafik sıkışıklıklarıyla araçların yolda çok yavaş seyretmesi bir ve maddenin evre değışikliği gibi düşünülebilir. Bir benzetme yapacak olursak, sıvı halde akan trafik yoğunlaşıp katı hale geçer ve durur.”

“Bilimsel modeller ve kuramlar ışığında trafik”, Gökhan Tok, Bilim ve Teknik Dergisi, sayı 78, 2006

Trafik Bir Bilim Dalı

*Nagel-Schreckenberg modeli, ya da kısaca bilinen adıyla “NaSch”, trafiğin ölçülebilir bir şey olduğunu ileri sürüyor ve simülasyonların kullanıldığı bilgisayarlar yardımıyla trafik akışına ilişkin çözümler üretilebileceğini öne sürüyor.

*Uç bir örnek olarak paylaştığımız bu bilgi, trafiğin günlük yaşam içindeki önemli yerini gözler önüne sermektedir. Ancak, trafikteki bütün davranışların ve oluşan sonuçların **tek bir bilim dalı** veya bir kuramla açıklanabilen bir şey olduğunu düşünemeyiz.

Çok disiplinli bir çalışma alanı olarak trafik,
trafik düzeni, sistemi için hangi disiplinler
çalışıyor ?

Trafiğin unsurları olan yol, insan ve araçla doğrudan veya dolaylı ilgisi olan tüm bilim dalları trafik ile ilgili çalışmalar yapılan alanlar olarak tanımlanabilir.

*Günümüzde giderek artan trafik ve onun yol açtığı sorunlar, psikolojiden sosyolojiye, hukuktan tıbbı, coğrafyadan çevreye, ekonomiden etik alana kadar çağdaş yaşamın merkezinde yer almaktadır. Trafik kazaları neden olduğu sorunlar nedeniyle kimi zaman *terör* olarak bile nitelendirilmektedir.

Trafik ve ilgili bilim dalları

- * Trafiğe ilişkin olumlu-olumsuz sonuçlarını pek çok değişken etkiler. Yolun mühendislik olarak yapısından, kullanılan aracın dizaynına, mevsimsel ve teknik şartlara, sürücülerin ve diğer yol kullanıcıların davranışlarına, trafiğin gerçekleştiği toplumun kültürel normlarına kadar pek çok değişken trafiği etkileyen etmenlerdendir.
- * Buna bağlı olarak, trafik ve unsurlarıyla ilgili çalışmalar yapan pek çok **fen bilimi** ve **sosyal bilim** dalları bulunur.

107 Karayolu Güvenliği Projesi

* Trafiğin çok disiplinli oluşuna ilişkin somutlaştırıcı bir örnek olarak, Dünya Bankası tarafından **107 Karayolu Güvenliği Projesi** üzerinde yapılan çalışmalardan elde edilen ve trafik güvenliğinde etkin olan değişkenleri ortaya koyan tablo incelenebilir.

* Bu tabloda, Karayolu mevzuatı ve denetim Hukuk disiplinini, Karayolunu kullananların eğitimi Eğitim, Psikoloji vb. sosyal disiplinleri, taşıt, alt yapının güvenliği ve iyi trafik altyapısı çeşitli mühendislik disiplinlerini ilgilendirmektedir.

Karayolu Güvenliğini Sağlayan Eleman % payı

1 - Karayolu Mevzuatı	5
2- Karayolunu Kullananların Eğitimi	6
3- Veri Toplama ve Analizi	9
4- İyi Taşıt	10
5- Alt Yapının Güvenliğini Artırıcı Faaliyetler	12
6- Denetim	12
7-Kuruluşsal Güçlendirme	15
8- İyi Trafik Altyapısı	31
Toplam :	100

Türkiye’de Trafikle İlgili Kuruluşlar

- * Türkiye’de trafikle ilgili görev ve sorumlulukları bulunan yasama, yürütme ve yargı unsurları,
- * Karayolu trafik ve yol güvenliğinde, temel unsurlar olan insan, araç ve yol koordinasyonun geliştirilmesi için mühendislik (yol), hukuk, eğitim, denetim, ilk ve acil yardım, psikoloji, insan hakları, istatistik bilim dalları,
- * Üniversiteler, kamu kuruluşları, belediyeler, özel kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları,
- * Tek başlarına veya birlikte çeşitli uygulamalar yapmaktadırlar.

Çok disiplinli ortak çalışma nasıl olmalı?

Türkiye'deki mevcut durum – işleyiş nasıl?

Trafik Paydaşları

Türkiye’de trafik ve ulaşım konusunda çalışan pek çok kamu kurum ve kuruluşu bulunmaktadır.

- * Ulaştırma Bakanlığı’na bağlı Kara Yolları Genel Müdürlüğü,
- * İç İşleri Bakanlığı’na bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü,
- * Trafik Mahkemeleri
- * Trafik Vakfı
- * Belediyeler
- * Milli Eğitim Bakanlığı
- * Üniversiteler

vb. yasal düzenlemelerin yapılması, uygulama, eğitim, denetim ve araştırmalarla Türkiye’deki trafiğin yönetilmesinde sorumluluk almaktadırlar.

*Türkiye’de gerçekleştirilen kurumsal yapılanmalar ve alınan önlemlerin trafik kazalarında ve zararlarında bir azalışa neden olmadığı, kazaların arttığı, bu nedenle kurumsal anlamda gelişen toplumsal, yönetsel ve teknolojik olanaklar çerçevesinde yeni arayışlarda bulunulması gerektiği belirtilmektedir.

*Bu arayışlardan kaynaklanan önerilerden birisi de; trafiği çok disiplinli yönetecek yeni bir kurumsal yapının oluşturulmasıdır. “Trafik Kurumu” veya “Trafik İzleme Başkanlığı” adı ile yeni bir yapılanmaya gidilebileceği, sorunun her boyutuyla tek başına sorumlu olacak bir birim, kazaların ve zararların etkilerinin en aza indirilmesinde önemli katkılar sağlayacağı belirtilmektedir.

Uygar bir trafik sisteminin en önemli aktörü olacak ve bilinçli sürücülerin yetişmesine katkı yapacak olan böyle bir birimin aşağıdaki **etik kodlar** çerçevesinde çalışması önerilmektedir. (Tataroğlu, 2007:57-58, aktaran Mahmutoğlu, Çukurçayır,2012)

- * Yapılan işlemin sosyal, siyasal ve ekonomik etkilerinin farkında olmak,
- * İş objektif, tarafsız, sorumluluk bilinciyle mümkün olan en iyi şekilde yapmak,
- * Mahkeme denetim ve gözetiminde tam anlamıyla güvenilir ve dürüst çalışmak,
- * Tam, kesin, açık ve doğru bilgi vermek,
- * Sonuçların olumlu ve olumsuz yönlerinin bilincinde olmak,
- * Sadece kurallara uygun olanı değil, aynı zamanda doğru olanı yapmak,
- * Topluma karşı makul, mantıklı ve şeffaf olmak,
- * Verilerin toplanması, analizi ve karar alınmasında en geniş kamu yararını gözetmek,
- * Sorunlara en uygun çözümler üretmek,
- * Hukuk dışı tutum ve davranışlara girmemek, bu tür bir durumla karşılaştığında açıkça eleştirmek, gerekli ve yetkili kişileri uyarmak veya bilgilendirmek,
- * Hatalı durumları kabullenmek ve en çabuk şekilde düzeltmek,
- * Gizlilik, güvenlik, profesyonellik, yedeklemek, saklamak, arşivlemek, etik, demokratik değerlere ve hukuki ilkelere uyumlu olmak,
- * Veri, yazılım, model, yöntem ve analizlerdeki yetki ve yasal sınırlılıklara uymak.

Trafiğin ele alınışında çok disiplinli çalışmalar açısından başka bir öneri ise, **ulaşım enstitüleri** kurulması yönündedir.

Bu öneriye göre; Türkiye’de açılacak ulaşım enstitüleriyle, ulaşım ile ilgili farklı birçok kurum ve kuruluşun bir araya gelebilecek, ortak hedef ve amaçlar içinde hareket edebilmesi için bir çekirdek oluşturacak enstitü, ulusal ve uluslararası ulaşım da sağlıklı bir ulaşım politikasının ve yaklaşımının sunulmasına da fırsat tanıyacaktır.

Şehir planlamalarında, trafik kazalarının azaltılmasında, ticari hareketliliği sağlayacak yol ağlarının oluşturulması ve işletilmesinde ulaşım enstitülerine önemli görevler düşmektedir. Aynı zamanda ulaşım enstitüleri ulusal ve uluslar arası yüksek lisans ve doktora programlarıyla diğer ülkelerdeki ulaşım enstitülerinin yapmış olduğu çalışmalar ve teknolojik uygulamaları takip edilebilecektir.

Trafik ve Hukuk

Trafik yasası/ temel haklar ve yükümlölükler bakımından trafik yasalarına bakış

- * Belirli bir ölçüde karmaşık bir yapıya erişmiş bir toplumda davranışların salt beğenme, ayıplama biçimindeki ahlaki yaptırımlarla düzenlenebileceğini düşünmek zor ve yararsızdır (Bottomore, 1984, aktaran Baki ve Vursavaş)
- * Trafiği düzenlemede ve kazalarını azaltmada hukuk önemli bir faktör olarak görülmektedir.
- * Sosyoloji açısından hukukun başta gelen özelliği en önemli sosyal kontrol aracı olmasıdır (Dönmezer, 1982, aktaran Baki ve Vursavaş)
- * Sosyal kontrolü sağlamada gelenek, görenek, örf ve adet, töre... gibi **kurallar da** etkilidir.
- * Fakat hukuk kuralları bunlara göre **tam, tutarlı ve yaptırımlarla güçlendirildiği** için etkilidirler.
- * Bertrand Russel'in de belirttiği gibi, en örnek yurttaşın bile iyi sayılan davranışlarının temelinde biraz da polisin (yasa) varlığı bulunmaktadır....

- * Trafik ve trafik kazalarıyla ilgili araştırmalarda, hukuk kurallarının trafik ve trafik kazaları üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır.
- * Hamel'e (1993) (akt. Baki ve Vursavaş) New South Wales'te, kandaki yasal alkol miktarını 0.8'den 0.5 promile düşüren yasanın etkisini incelediği araştırmada, yasanın uygulanmasıyla birlikte, kazalarda küçük fakat istatistiki olarak önemli bir düşüş meydana geldiğini tespit etmiştir.
- * Ross ve Gonzales de(1988) (akt. Baki, Vursavaş) lisans iptalinin içkili araba kullanan sürücüler üzerindeki etkilerini inceledikleri araştırmalarında, içkili araç kullanma yasasına uymadıkları için sürücü belgeleri geçici bir süre veya tamamen iptal edilen sürücülerin, hem kaza ve hem de kural ihlalleri açısından, başka ceza alan sürücülerden dikkate değer nitelikte, cezadan sonraki güvenlik sicillerinin iyi olduğunu ortaya çıkarmışlardır.

- *Araştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi hukuk kuralları trafiği düzenlemek ve kazaları azaltmak için etkili bir faktördür.
- *Fakat, **hukuk kurallarının etkililiği her şeyden önce uygulanmasındaki başarıya bağlıdır.** Uygulanamadığı sürece, en kusursuz yasalar bile trafik sorunlarını çözemez (Ocak, 1991, akt. Baki ve Vursavaş)
- *Bu nedenle trafiği denetleyen görevlilerin yasaları titiz bir şekilde, herkese eşit olarak statü farkı gözetmeksizin uygulamaları önemli bir husustur (Erdem, 1996, akt. Baki ve Vursavaş).

- * Trafik Araştırma Merkezi Müdürlüğü tarafından yapılan araştırmaya göre, insan davranışları üzerinde etki yapan temel unsurlar arasında, **talimat, eğitim, örnekler, ödüllendirmenin** yanında **“cezalandırma”** da yer almaktadır (Trafik Denetimine Bilimsel Yaklaşım,1999).
- * Bu araştırmada, bir çok ülkenin karayolu kanunlarının, genel ceza kanunlarından daha farklı bir cezalandırma sistemini öngörmekte olduğu ifade edilmiştir. Yine aynı araştırmada, trafik cezalarının değerlendirilmesinin diğer cezalarla bir olmadığı vurgulanmaktadır.
- * Zira, işlenen trafik suçunun meydana getirebileceği sonuçlar herkes tarafından öngörülmesine rağmen, kimse bu kötü sonuçları istememektedir.
- * Ülkemizde bir sürücü ceza aldığında toplum tarafından trafik kurallarını ihlal eden bir kişi olarak değil, sadece yol üzerinde kötü şansa sahip, talihsizliğe uğramış biri olarak değerlendirilmektedir. Hiç kimse onu kazaya yol açan bir suçlu olarak görmemektedir. Görüldüğü gibi, trafik kuralı ihlali diğer suçlardan farklılık göstermektedir.

Trafikle İlgili Yasal Düzenlemeler

- *Türkiye’de halen, 1983 yılında kabul edilen 2918 no’lu karayolları trafik kanunu, karayollarında can ve mal güvenliği yönünden trafik düzenini sağlamak ve trafik güvenliğini ilgilendiren tüm konularda alınacak önlemleri belirlemektedir.
- *Kanun, trafikle ilgili kuralları, şartları, hak ve yükümlülükleri, bunların uygulanmasını ve denetlenmesini, ilgili kuruluşları ve bunların görev, yetki ve sorumluluk, çalışma usulleri ile diğer hükümleri kapsamakta, 138 maddeden oluşmaktadır.

- * Türkiye’de trafikte suç sayılan unsurların bir çoğu, Avrupa standartlarına göre belirlenmiştir.
- * Trafik suçlarına verilen cezaların az olduğu düşünülerek 1996 yılından itibaren para cezalarında önemli artışlar yapılmıştır. Para cezalarının artmasının kazaların azalması üzerindeki etkisi sınırlıdır. Özellikle ölümlü kazalarda başka cezai yaptırımların gerekliliği hissedilmektedir.
- * Hukuki olarak tartışılması gereken konulardan biri, vatandaşın kurallara uymasının sağlanmasında kuralı koyan mekanizmaların tavrıdır. Trafikte devlet kendi koyduğu kurallara çoğu zaman uymamakta, resmi araçlar trafiği tehlikeye sokacak şekilde seyir yapmakta, cezai sonuçlardan muaf sayılmaktadır. Bu durum, haklar bakımından ayrımcı ve vatandaşa verdiği mesaj açısından oldukça sorunludur.
- * Trafik kurallarına uymak hukuk düzenine karşı toplumun temel bakış açısını anlatmaktadır. Herkesin ortak kullandığı kamusal alanlarda ve yollarda devletin belirlediği trafik hukukuna uyulması, bir yandan hukuka saygıyı ifade ederken, öte yandan insan hak ve özgürlüklerine gösterilen duyarlılığı belirtmektedir.

*Trafik kazalarından dolayı yetkili kamu görevlilerinin sorumlulukları bağlamında daha **açık** ve **caydırıcı** hukuki düzenlemeler yapılması, gerektiğinde **inceleme**, **soruşturma** ve **yaptırım** uygulanması, **hesap sorulması**, devlet birimlerinin durumu analiz ederek kendilerine ait noksanlıklar nedeniyle vatandaşlardan özür dilemesi ve gereken tedbirlerin alınacağıının ifade etmesi beklentisi de dillendirilen görüşlerdendir (Mahmutoğlu ve Çukurçayır, 2012).

Trafik Ceza Hukuku

- * Sosyal düzen ve toplumsal yaşamın korunmasına ilişkin trafik kurallarına uyulması,
- * Adaletin, yaşam ve vücut dokunulmazlığı ve mal varlığı hakkının tecellisi,
- * Hukuksal barışın korunması için gerekli baskının oluşturulması ceza hukuku yardımıyla yapılabilir.
- * Ceza hukuku burada, trafik güvenliğinin muhafazası ve iyileştirilmesine ilişkin bir tamamlayıcıdır.

Sonuç olarak;

- * Trafik genel bir kamu alanıdır ve her birey bu alanda hareket etme hakkına sahiptir.
- * Ancak, bireyin trafik içindeki hareketliliğinin, diğerlerinin hareket hakkına da olanak tanıyacak, sağlık ve vücut bütünlüğüne zarar gelmeyecek şekilde düzenlenmesi ve yürütülmesi gerekmektedir.
- * Bu düzenleme ve yürütme süreci fen ve sosyal bilimlerin ortak çalışma ve uygulamalarını gerektirmektedir. Aynı zamanda bu akışın özel kurallar ve hükümlere bağlanması birey açısından sorumluluk ve yükümlülükler doğurmakta, düzenin sağlanabilmesi için formel (trafik yasa ve yönetmelikleri) ve formel olmayan (toplumsal normlar, örf ve adetler) kurallara uyma zorunluluğu getirmektedir.
- * **Diğer bir deyişle, yürürlükte olan trafik kurallarına uygun hareket etmek, hem sosyal hem de hukuk açısından uymakla yükümlü olduğumuz toplumsal kurallar bütünüdür.**
- * Aksi durumlar cezai sorumluluk yüklemekte, bu da ceza hukukunun uygulanması anlamına gelmektedir.

Paylaşalım-Tartışalım

Trafikte herhangi bir hukuki sonuç yaşadığınız (**kaza, trafik cezası, mahkemeye çıkma, vb.**) durumla karşılaştınız mı? Eğer karşılaştıysanız nasıl bir süreçti?

Bu sürecin **nedenleri** ve **sonuçları** hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Okuma Önerileri

* Baki ÖZER ve Fatih VURSAVAŞ.

Trafik Hukuku ve Ceza Rejiminde Bilinçli Taksir Kavramı,

<http://www.caginpolicisi.com.tr/trafik-hukuku-ve-ceza-rejiminde-bilincli-taksir-kavrami-3/>

TRAFİK HUKUKU VE CEZA REJİMİNDE BİLİNÇLİ TAKSİR KAVRAMI

Yazar : Baki Özer - 1 Ocak 2002 - SAYI 10 | 0 yorum

Baki ÖZER

2.Sınıf Emniyet Müdürü

Trafik Araştırma Merkezi Müdürü
Müdürlüğü

Fatih VURSAVAŞ

Komiser

Trafik Araştırma Merkezi

IV. Bilinçli ve Bilinçsiz Taksir Kavramları

Bu açıklamalar taksirin bilinçsiz ve bilinçli taksir olmak üzere ikiye ayrılmakta olduğunu da gösterir. Ancak, kanunumuzda bu ayırımla ilgili bir özellik yoktur. Bir çok yeni Ceza Kanununda taksir tanımı içinde bilinçli ve bilinçsiz taksir şekilleri belirtilmektedir. Taksirin bilinçli veya bilinçsiz şekli, taksir bakımından temel bir ayırım değildir; birçok somut olayda bilinçsiz taksir bilinçli taksire oranla daha fazla cezalandırılması gereken bir taksir şekli olabilmektedir. Bilinçsiz taksirde failin neticeyi öngörmesi gerekirken bu neticeyi öngörmemiş olması yanında, bilinçli taksirde failin neticeyi öngörüp gerçekleşmesini istememiş, fakat gerçekleşmeme bakımından gerekeni, gerektiği şekilde ve kapsamda yapmamış olması taksirinin derecesini tayinde önemli olabileceği belirtilmektedir (Mayer,1923). Diğer ifade ile, fail neticeyi öngördüğü halde gerçekleşmemesini isteyip bu yönde gayret göstermesi, bilinçsiz taksirden daha hafif bir taksir şekli olabileceği açıklanarak, bu ayırıma karşı olanlarda bulunmaktadır (Jescheck, 1988).

Bölüm Sonu

Soru-1	Türkiye’de trafik düzeninin sağlanmasında Emniyet Genel Müdürlüğü yetkili olan tek kuruluştur		Yanlış
Soru-2	Trafik çeşitli fen ve sosyal bilimlerin ortak çalışmalarını gerektiren çok disiplinli bir alandır.	Doğru	
Soru-3	Trafik düzeninin sağlanmasında hem gelenek, örf, adet ve sosyal kontroller gereklidir ancak trafikte tam düzen sağlanabilmesi için hukuk kuralları ile desteklenmesi gereklidir.	Doğru	
Soru-4	Ülkemizde karayollarındaki taşıt ve insan trafiğini düzenleyen ayrı bir kanun yoktur		Yanlış
Soru 5	Trafik cezalarının trafiğin düzelmesinde etkisi yoktur.		Yanlış

Kaynaklar

- * Akbulut, Gülpınar (2012). Türkiye’de ulaşım enstitülerine neden ihtiyaç duyulmaktadır? **Trafik Dergisi**, <http://www.caginpulisi.com.tr/128/31-32-33.htm>
- * Gülen, Elmas ve Budak, Yıldızhan (2010). Türkiye'de ulaşım politikaları ve trafik kazalarının ekonomik analizi, **II. Ulaşım Ve Trafik Kongresi-Sergisi**, Ankara.
- * Özer, Baki, Vursavaş, Fatih. Trafik Hukuku ve Ceza Rejiminde Bilinçli Taksir Kavramı, <http://www.caginpulisi.com.tr/trafik-hukuku-ve-ceza-rejiminde-bilincli-taksir-kavrami-3/>
- * <http://www.trafik.org.tr/tuzugumuz.html>
- * <http://www.caginpulisi.com.tr/74/31.htm>
- * İçel, Kayıhan (2006). **Trafik ve Ceza Hukuku**. Seçkin Yayınları, Ankara.
- * İstanbul Metropuliten Alanı Kentsel Ulaşım Ana Planı (İuap) Özet Rapor (2012), İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Daire Başkanlığı, Ulaşım Planlama Müdürlüğü. İstanbul.
- * Karayolları Trafik Kanunu, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/644.html>
- * Mahmutoglu, Abdulkadir ve Çukurçayır, M. Akif (2012). Trafik sorununa bir çözüm önerisi: Trafik İzleme Başkanlığı. **Sayıştay Dergisi** • Sayı:86 (79)
- * Tok, Gökhan (2006). Bilimsel modeller ve kuramlar ışığında trafik. **Bilim ve Teknik Dergisi**, sayı 78.
- * Trafik Denetimine Bilimsel Yaklaşım (1999) Trafik Araştırma Merkezi Müdürlüğü Yayınları, Ankara